

на роботу, вступу на службу, надання медичних послуг); процедури запису та збереження подібної інформації, порядку її оновлення, поновлення, виправлення; процедури доступу особи, біометричні дані якої зберігаються, членів її сім'ї та близьких родичів, представників правоохоронних органів, медичних установ та інших осіб; процедури підтвердження у разі фіксації відхилень від норми або відмови від верифікації. Зрозуміло, що використання будь-яких біометричних засобів контролю доступу не повинно бути пов'язане з автоматичним обмеженням доступу осіб, які не охоплені участю у біометричній ідентифікації, можливістю дублювання автоматизованих систем іншими засобами контролю (у тому числі і за участю фізичної особи – контролера). Особливим вимогам повинна відповідати процедура біометризації дітей, осіб, визнаних недієздатними, біженців. Використання біометричних засобів контролю не може бути засобом відокремлення «своїх» від «чужих» у расовому, етнічному, статевому, соціальному, релігійному аспекті. Ці ідеї не можуть лягти в основу політичних ідеологій або використовуватися у поєднанні з расистськими, фашистськими, неофашистськими та іншими екстремістськими програмами. Вважаємо, що приватні, корпоративні, державні центри збору та обробки біометричних даних не повинні об'єднуватися (інтегруватися) в одну мережу з доступом винятково з боку органів державної влади, а сам доступ має відповідати вимогам процесуального законодавства. Крім того, системи біометричного контролю не повинні за жодних обставин поєднуватися із системами активного захисту (за винятком «хімічних пасток»).

Список використаних джерел:

1. Глебов И.Н., Бемянская Л.И. Парламентаризм и электронная идентичность // Вестник Московского университета МВД России. – 2006. – №5. – С.18-20.
2. Гуцалюк М.В. Ідентифікація фізичних осіб як протидія організованої злочинності та тероризму діяльність // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2005. – № 11.

РУМЯНЦЕВ Ю. В.,

аспірант

(ПВНЗ «Міжнародний університет
бізнесу і права»)

УДК 346.77(378)

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті визначено об'єкти інтелектуальної власності за законодавством України. Визначено форми захисту прав інтелектуальної власності та проаналізовано сучасні проблеми захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальні права, об'єкт інтелектуальної власності, захист прав інтелектуальної власності.

В статье определены объекты интеллектуальной собственности согласно законодательству Украины. Определены формы защиты прав интеллектуальной собственности и проанализированы современные проблемы защиты прав на объекты интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, интеллектуальные права, объект интеллектуальной собственности, защита прав интеллектуальной собственности.

The article defines the objects intellectual property under the laws of Ukraine. Some form of intellectual property protection and analyzes the current problems of protection of intellectual property.

Key words: intellectual property, copyright, intellectual property, protection of intellectual property rights.

Вступ. У більшості країн світу людям, що займаються творчою справою, приділяють особливу увагу. Талант та творчість ставлять вище за всі інші види діяльності. У радянській Україні правове відношення до громадян творчої праці нічим не відрізнялось від відношення до громадян інших видів діяльності. Творчі люди працювали за наймом та отримували мізерну зарплату. Сьогодні ситуація нічим не краща. Деякі творчі люди та винахідники зареєструвалися як приватні підприємці, перевівши свою творчу діяльність в якусь подобу радянського «госпрозрахунку», відчуваючи постійний тиск податкових та інших контролюючих органів. Все це поєднується з безсовісним і безкарним використанням чужих прав інтелектуальної власності.

Із проголошенням незалежності України на її правовому полі став відроджуватися законодавчий підхід до інтелектуальної власності. Так, відповідно до ст. 41 Закону «Про власність» досягнення науки, літератури і мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, рацпропозиції, знаки для товарів і послуг, сорти рослин та інші продукти інтелекту людини є інтелектуальною власністю і нею можна володіти, користуватися і розпоряджатися як майном [1]. Ці об'єкти права діляться на об'єкти авторського права і суміжних прав та об'єкти промислової власності, так званого патентного права. Майнове право на об'єкти інтелектуальної власності є таким самим правом, як і право на матеріальні об'єкти (автомобіль, будинок тощо.). Основною відмінністю цього права є те, що майнове право на об'єкти інтелектуальної власності обмежене терміном дії цих прав, по закінченню якого об'єкти інтелектуальної власності стають суспільним надбанням, тобто їх можна використовувати безплатно і без наявності відповідних дозволів.

Постановка завдання. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності досліджувало чимало вітчизняних і зарубіжних науковців: І. Василенко [5], В. Дроб'язко [2, 5], В. Жаров [3, 5], Доріс Лонг [5], О. Мельник [7], Патриція Рей [5], О. Підпригора. [9], Т. Шевелева [5] тощо.

Хоча в юридичній та науковій літературі присвячено чималу кількість наукових праць аналізу форм захисту прав інтелектуальної власності, але оскільки способи захисту інтелектуальної власності та порядок здійснення захисту залежать від специфіки конкретного об'єкта інтелектуальної власності, зазначене питання є актуальним і потребує подальших досліджень.

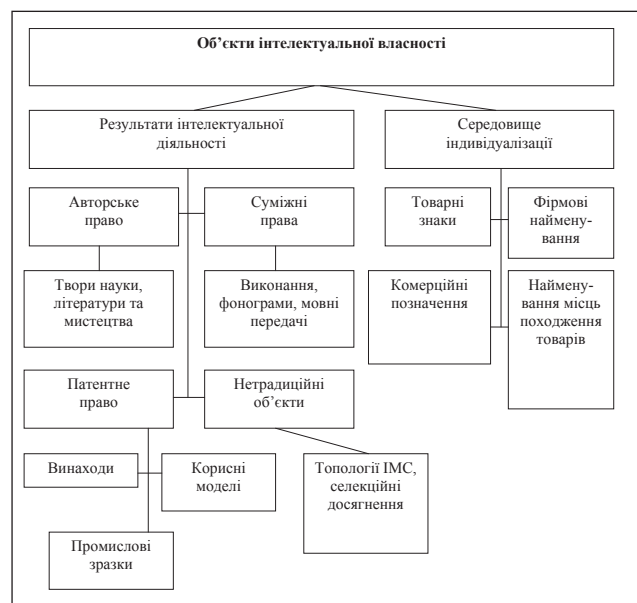
Метою статті є аналіз сучасних проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Відповідно, в статті вирішуються такі завдання:

- визначення об'єктів інтелектуальної власності за законодавством України;
- характеристика форм захисту прав інтелектуальної власності та аналіз сучасних проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Результати дослідження. Інтелектуальна власність нематеріальна. У цьому її головна і найважливіша відмінність від власності на речі (власність у класичному розумінні). Якщо ви маєте річ, можете користуватися нею самі або передати в користування іншій особі. Однак неможливо в один момент часу використовувати одну річ удвох незалежно один від одного. Якщо ви володієте інтелектуальною власністю, можете використовувати її самі й одночасно надати права на неї іншій особі. До того ж, цих осіб можуть бути тисячі, і всі вони можуть незалежно один від одного використовувати один об'єкт інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність абсолютна. Це означає, що одній особі – власнику прав – протистоять всі інші особи, які без згоди власника авторських прав не мають права використовувати об'єкт інтелектуальної власності. Відсутність заборони використовувати об'єкт не вважається дозволом [10, с. 532].

Нематеріальні об'єкти інтелектуальної власності втілюються в матеріальних об'єктах. Купуючи диск із музикою, ви стаєте власником речі, але не правовласником музичних творів, які на ньому записані. Тому ви маєте право робити все, що завгодно з диском, але не з музикою. Неправомірно, наприклад, буде змінювати музичний твір, аранжувати або обробляти іншим чином.

Мал. 1. Об'єкти інтелектуальної власності

У світі існує багато авторів, зокрема, й в Україні, які передають свої твори в громадське користування на безоплатній основі навіть за життя (ПО Linux і його різновид Ubuntu і ін.) Але здебільшого автори наполягають на дотриманні їхніх майнових прав. Прикладом може служити Microsoft та інші автори, термін охорони майнових прав яких не закінчився [5, с. 240].

Нижче представлена схема об'єктів інтелектуальної власності (мал. 1).

Сама інтелектуальна власність не може бути передана, тому що є нематеріальним об'єктом. Тому передати можна тільки інтелектуальні права на неї, в першу чергу, виняткове право. Основні форми розпорядження винятковим правом представлені нижче [9, с. 324]:

1) Відчуження виняткового права, тобто передача виняткового права в повному обсязі від однієї особи до іншої. Водночас попередній власник прав повністю втрачає юридичну можливість використовувати об'єкт інтелектуальної власності.

2) Надання права використовувати об'єкт інтелектуальної власності за ліцензійним договором. Виняткове право зберігається за правовласником, проте інша особа (ліцензіат) отримує право використовувати об'єкт в обсязі, встановленому ліцензійним договором.

У свою чергу, ліцензія може бути винятковою і простою (невинятковою). У першому випадку правовласник втрачає право укладати ліцензійні договори з іншими особами, у другому – це право у нього залишається.

Передача інтелектуальних прав здебільшого здійснюється на основі договору, проте є й виключення. Наприклад, виняткове право на твір літератури здатне переходити у спадок.

Інтелектуальні права – це права на об'єкти інтелектуальної власності, які визнаються законом. Як показано на мал. 2, є три види інтелектуальних прав [7, с. 117]:

1) Виняткове право – це право використовувати об'єкти інтелектуальної власності в будь-якій формі і будь-якими способами. Водночас виняткове право включає можливість забороняти третім особам здійснювати використання інтелектуальної власності без згоди правовласника.

Виняткове право поширюється на всі об'єкти інтелектуальної власності.

2) Особисті немайнові права – це права громадянина-учасника об'єкта інтелектуальної власності. Вони виникають тільки у випадках, передбачених законом.

3) Інші права за своєю природою різноманітні й виділені в окрему групу. Прикладами є право доступу, право слідування.

Майнове право включає право на використання твору, право дозволяти використовувати твір іншим особам (ліцензування) і право забороняти використання твору. Основним завданням держави є захист законних інтересів і прав громадян, зокрема й майнових прав. В Україні створена достатня законодавча база щодо захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Виділяють такі форми захисту прав інтелектуальної власності:

– цивільно-правова (відшкодування моральної шкоди, відшкодування збитків, стягнення доходу, отриманого внаслідок порушення, компенсація 10-50 тис. мін. зарплат);

– адміністративна (три статті Кодексу України про адміністративні правопорушення);

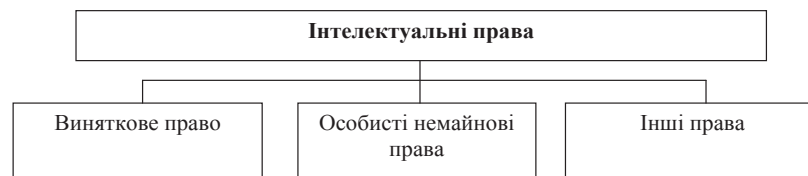
– кримінальна (дев'ять статей Кримінального кодексу) [3, с. 23].

Створена структура державних органів, яка повинна протидіяти порушенням у цій сфері.

Основними порушеннями є:

– виготовлення (контрафакт) об'єктів авторського, суміжного і патентного права (книги, диски з музикою, фільмами, комп'ютерними програмами, одяг відомих брендів, ліки тощо). з порушеннями цих прав («Підробка»);

– використання (піратство) об'єктів інтелектуальної власності без дозволу правовласників (розміщення на сайтах, перегляд і скачування з інтернету музики, фільмів, програмного забезпечення і т.д., показ та мовлення музики і фільмів телерадіокомпаніями та кабельними операторами, ввезення-вивезення через митницю, поширення в локальних мережах, неліцензійне використання музики, фільмів у комерційній діяльності (кафе, бари, ресторани, готелі, транспорт, гастрольна діяльність), поширення дисків із записами, використання не ліцензійного програмного забезпечення і т.д.

Мал. 2. Види інтелектуальних прав

Основна причина широкого поширення таких порушень у нашій країні носить економічний характер:

- ціни на твори інтелектуальної власності, поширювані правовласниками-монополістами, можуть бути невиправдано завищеними порівняно з матеріальними можливостями або очікуваннями користувачів творів;

- офіційні ціни на твори інтелектуальної власності, можливо, є прийнятними у країні, де розроблений продукт, але можуть бути надмірними для України (за співвідношенням ціна продукту/середня зарплата/ обов'язковий податок).

З огляду на те, що такі порушення носять в Україні масовий характер, це викликає стурбованість міжнародного співтовариства загалом і США зокрема.

У 2013 р. нашу країну визнали піратам № 1 у світі. Про це йдеться в офіційному звіті Міжнародного альянсу інтелектуальної власності (ПІРА) [4]. Крім того, організація пропонує закріпити за Україною статус "Priority Foreign Country", це означає, що країна офіційно стане «піратом № 1» у світі, адже жодна інша країна на сьогодні такого статусу не має. Відзначимо, що в списках організації ПІРА відсутні США, чий ринок неодноразово визнавався найбільшим за обсягом збитку, який був нанесений індустрії правовласників.

На сьогодні Україна вже перебуває в статусі «Priority Watch List» разом з Аргентиною, Чилі, Китаєм, Коста-Рікою, Індією, Індонезією і Росією. Крім цього, по Україні розпочато спеціальне розслідування щодо позбавлення пільг у рамках програми Генералізованої системи преференцій США [4].

Міста нашої країни в цій галузі мають не найкращі показники. Ми бачимо, що на вулицях міст, ринках, у торгових мережах кількість контрафактної продукції не зменшується. Користувачі об'єктів авторських і суміжних прав із комерційною метою (організації ефірного і кабельного телебачення, радіомовлення, інтернет-провайдери, кафе, бари, ресторани, нічні клуби тощо.) не укладають договори з організаціями колективного управління правами і не отримують ліцензії, порушуючи Закон України «Про авторське право і суміжні права», відповідні міжнародні угоди, ратифіковані Україною.

В Україні сформована структура державних органів, які забезпечують контроль, охорону і захист прав у сфері інтелектуальної власності. Державний контроль у цій сфері здійснюють органи внутрішніх справ, Служба безпеки України, Міністерство доходів і зборів України, прокуратура. Також у структурі органів виконавчої влади діє Державна служба інтелектуальної власності України.

В Україні порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності (по всьому світі діяння кримінально карані) прирівняні до адміністративного правопорушення з мірою покарання у вигляді штрафу від 170 до 3 400 грн. (Ст. 51-2, ст. 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [8, с. 337], і тільки якщо вони заподіяли автору значних матеріальних збитків, настає кримінальна відповідальність (ст. 176, ст. 177, ст. 203-1, ст. 229 Кримінального кодексу) з більш значними сумами штрафів або позбавленням волі до 6 років [6]. Залучити до адміністративної відповідальності можуть державний інспектор Державної служби інтелектуальної власності України, посадові особи органів внутрішніх справ і державної податкової служби.

Висновки. З приводу захисту права інтелектуальної власності загальний принцип щодо поняття цивільно-правової відповідальності, її умов потребує нового осмислення. Справа в тому, що сучасні технічні та інші засоби відтворення, тиражування та неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності на практиці дають можливість надійно приховати доходи та інший корисний ефект від їхнього використання порушником права. З другого боку, носій права творчої, інтелектуальної власності не може зафіксувати (і, відповідно, потім довести відповідним чином) факт порушення його права. У такому разі пропонується на рівні закону закріпити низку превентивних мір, спрямованих на недопущення таких ситуацій.

На думку відомих майстрів культури, що представляють кіно, музику, телебачення, літературу, живопис, театр, проблема порушення прав інтелектуальної власності загострена до межі і становить велику загрозу для всієї вітчизняної культури. На практиці це обертається втратою тисяч робочих місць і податків до державного бюджету країни, призводить до культурної деградації, руйнування суспільної моралі та масової ерозії правосвідомості [2, с. 56].

Порушники права на інтелектуальну власність часто просто не розуміють, який закон вони переступили, і не вбачають у своїх діях складу злочину. Однак сказати, що ця проблема повністю вирішена в європейських країнах і США, теж не можна. Але, зокрема, французьке підприємство сто разів подумав, перш ніж використовувати чужу або неперевірену торгову марку чи не ліцензійний продукт: крім величезних штрафів (від 100 000 євро) і конфіскації всієї контрафактної продукції, таке діяння буде загрожувати йому втратою іміджу і своєї ніші на ринку. Водночас будь-яке українське підприємство або підприємець може часто відбутися штрафом.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про власність» 07.02.1991 р. № 697-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rada.gov.ua>.
2. Дроб'язко В., Дроб'язко Р. Право інтелектуальної власності: [навч. пос.] / В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
3. Жаров В. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності. [навч. пос.] / В. Жаров. – К.: ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. – 64 с.
4. Захист прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bezpeka-service.com.ua/zahist_prav_intelektualnojji_0_40_menu_0_2.html.
5. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В., Шевелева Т., Василенко Г., Дроб'язко В. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. [Практичний посібник]. – К.: «К.І.С.», 2007. – 448 с.
6. Коментар до Кримінального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024>.
7. Мельник О. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні / О. Мельник–Харків: НУВС, 2002. – 362 с.
8. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / О. Пасенюк (кер. авт. кол.), О. Панченко, В. Авер'янов [та ін.]; за заг. ред. О. Пасенюка. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 704 с.
9. Право інтелектуальної власності / За ред. О. Підпригори і О. Святоцького. – 2-е вид. – К., 2004. – 672 с.
10. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар. – 3-е вид., перероблене та доповнене. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. – 1200 с.

ШАТАЛОВА Л. М.,
асистент кафедри правового
регулювання економіки
(Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана)

УДК 342.9

**УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У НОРМОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

У статті аналізуються вплив модернізаційних процесів у системі центральних органів виконавчої влади на нормотворчу діяльність Міністерства освіти і науки України. Надається характеристика участі громадськості у нормотворчій діяльності міністерства.

Ключові слова: *нормотворчість, нормотворча діяльність, участь громадськості у нормотворчій діяльності Міністерства освіти і науки України.*

В статье анализируется влияние модернизационных процессов в системе центральных органов исполнительной власти на нормотворческую деятельность Министерства образования и науки Украины. Дается характеристика участия общественности в нормотворческой деятельности министерства.

Ключевые слова: *нормотворчество, нормотворческая деятельность, участие общественности в нормотворческой деятельности Министерства образования и науки Украины.*

It is analyzed the impact of modernization processes in the system of central executive authorities on legislation activity Ministry of Education and Science of Ukraine. It is defined the public participation in legislation activity of this Ministry.

Key words: *rule-making, legislation activity, public participation in legislation activity Ministry of Education and Science of Ukraine.*

